

Shifting Habitats: een blik op een nieuwe natuur

Jasper de Gelder [kunstenaar; www.jasperdegelder.com]

De natuur wordt in Nederland steeds aan veranderingen blootgesteld. Deze veranderingen zijn soms natuurlijk, maar komen vaak ook door de invloed van de mens. Er ontstaan zo nieuwe plekken waar planten en dieren voor kunnen komen. Sommige soorten lijken zich makkelijk aan een nieuwe omgeving aan te passen en kunnen zo voor onverwachte ontmoetingen zorgen. In de tentoonstelling 'Shifting Habitats' (nog t/m 21 mei 2023 in de Van Roonzaal van Het Natuurhistorisch) leg ik de focus op het leven onder water. Ook in deze onzichtbare wereld zijn veel soorten te vinden die hier oorspronkelijk niet voorkwamen. Inmiddels kijkt niemand er meer van op om Amerikaanse rivierkreeft, karper, roofblei, snoekbaars, zonnebaars, zoetwaterkwal en zwartbekgrondel te zien. En mits ze niet te lastig zijn, ontvangen we deze nieuwkomers vaak met open armen.

In mijn werk speel ik met deze 'onzichtbare wereld' en de dieren die daar hun thuis vinden. Ik geef een inkijkje in een wereld die niet de onze is, maar die met een beetje verbeeldingskracht dat wel zou kunnen zijn. Er ontstaat een symbiose tussen dieren in de onderwater-

wereld en de landschappen boven de waterspiegel die we allemaal kennen. De dieren en andere organismen in mijn werk hebben gedaan wat ze in de natuur altijd al doen: zij hebben een nieuwe plek, een nieuwe habitat gevonden.

Fascinatie voor onderwaterleven

Een van de redenen dat dieren en planten terugkerende onderwerpen in mijn werk zijn, komt door de plek waar ik opgegroeid ben. Ik kom uit een landelijk gebied net ten zuiden van Rotterdam, de Hoeksche Waard, midden tussen landbouwgebied en natuur. In dat gebied zijn het hele jaar door veel dieren aanwezig. Het is bijna onmogelijk om ze niet te zien, mits je er een beetje oog voor hebt. Het verbaast me altijd dat mensen zo voorbij kunnen lopen aan een bever die bij een kreek langs een wandelpad zit zonder hem op te merken. De Hoeksche Waard kenmerkt zich door grote akkergebieden met een goed hazen- en fazantenbestand en in de winter wordt dit gebied bevolkt door een enorm aantal wilde ganzen, om maar een voorbeeld te noemen. Als kind liep ik al rond met verrekijkers, hengels en visspullen langs het

vele water dat er te vinden is. Op een gegeven moment begon ik de interessante complexiteit op te merken van de natuur met al haar levensvormen en hoe alles op een bepaalde plek groeit en op bepaalde plekken rondloopt, vliegt en zwemt. Het is die verwondering die de basis vormt van al mijn werk.

Het sportvissen wat ik als kind al deed, ben ik blijven doen. Het interessante van het onderwaterleven, waaronder de vissen die er leven, is dat het een kijkje geeft in een andere en onzichtbare wereld, letterlijk onder een oppervlak. Als je als sportvisser boven dat oppervlak zit, heb je doorgaans geen idee wat eronder leeft en moet je tekens van het oppervlak oppikken, zoals stromingen en golfpatronen, om een mentale kaart te maken van hoe het er daar beneden wellicht uitziet en waar je wat kunt verwachten. De enorme verscheidenheid en aanpassingen van de wezens die die wereld bewonen en die je dus af en toe naar boven kunt halen, is echt verbazingwekkend en erg inspirerend.

Ik heb ook het idee dat ik hierin niet de enige ben, want het lijkt erop dat de laatste jaren steeds meer kunstenaars, film- en documentairemakers zich in het onderwerp zijn gaan verdiepen. Een goed punt natuurlijk dat de kwetsbaarheid van deze lange tijd over het hoofd geziene natuur nu beter op de kaart komt.

Olieverf en epoxy

Hoe mijn werk tot stand komt, hangt af van het soort werk dat ik maak. In mijn olieverfschilderijen vertrek ik vaak vanuit het standpunt en de leefwijze van een bepaald onderwaterdier en stel ik mij de vraag waar dit dier zijn 'nieuwe leefgebied boven de waterspiegel' kan hebben en waar het gezien kan worden in een niet-bestaande wereld. Vervolgens probeer ik een manier te vinden om dit als een mogelijke realiteit weer te geven en de situatie te vertalen naar een situatie boven water. Daarom zeg ik altijd dat mijn werk strikt gezien als surrealistisch kan worden geclassificeerd, maar voor mijzelf is het meer een realistisch beeld. Het zou me niet verbazen om te zien wat ik schilder.

▲ 'Spiny dogfish' met doornhaaien en blauwe zeedistels; olieverf op doek, 110 x 130 cm. (Jasper de Gelder)

De diersoorten die ik hiervoor als hoofdrolspelers gebruik lopen sterk uiteen. Het kan van alles zijn zolang het maar in het water leeft. Vissen, amfibieën, krabben, kreeften, inktvissen, in principe is alles mogelijk en iedere soort heeft zijn eigen schoonheid. Ook het originele leefgebied van de betreffende soort verschilt. Van de addertandvis die op kilometers diepte in de oceanen leeft, tot de kleine watersalamander die in zo'n beetje iedere sloot voorkomt.

In mijn *mixed media* werken, de 'herbaria', maak ik gebruik van verschillende materialen. Ik begin met het maken van een achtergrond in olieverf als eerste stap om diepte in het werk te brengen. Daar bovenop maak ik een laag gedroogde en geperste bloemen en plantmateriaal. Het is heel moeilijk om een idee te krijgen hoe dit er na verloop van tijd uitziet omdat de kleur bij het drogen van plantmateriaal verandert door chemische processen in de planten. Ook is er invloed van zonlicht. Grassen, bijvoorbeeld, drogen op in lichtgele tinten, terwijl zuring – een levendige groene plant – bijna donkerpaars/zwart opdroogt. Het werk verandert dus in de loop van de tijd. Over een jaar ziet het er een beetje anders uit. Ik gebruik ook insecten en vissen die ik droog en soms aan één kant fileer als het exemplaar naar mijn smaak te dik is. Het geheel wordt vervolgens bedekt met en verzegeld in verschillende lagen van een kunstharz genaamd epoxy, die zeer transparant en taai is. Dit vermindert ook de invloed van uv-licht dat verval en kleurverandering veroorzaakt. Het is een proces waar op veel punten constant een hoop fout kan gaan.

Microscopische sfeer

Ik heb weleens te horen gekregen dat deze werken een microscopische sfeer oproepen, alsof ik ieder klein element dat mensen normaal gesproken over het hoofd zien, wil benadrukken. In de epoxywerken speelt dat inderdaad een rol. Het begon met het idee om bijna een vierkante meter dwarsdoorsnede van een slootrand te nemen en die te reproduceren op een tweedimensionaal oppervlak met alle kleine details en plantensoorten waar normaal gesproken niemand naar zou kijken. Het is me ook niet te doen om zeldzame soorten te verwerken. Juist het tegenovergestelde; doodnormale brandnetels en andere veelvoorkomende planten herbergen een enorme schoonheid waar ik de nadruk op wil leggen. Bij het werken met epoxy werkt het bijna als omgekeerd schilderen: bij het schilderen neem je een tweedimensionaal oppervlak en wat verf

▲ 'Herbarium 20' met gedroogde baarsjes en narcissen; mixed media, 30 x 21 cm. (Jasper de Gelder)

▲ 'Northern pike' met snoek en kamperfoelie; olieverf op doek, 120 x 160 cm. (Jasper de Gelder)

uit een tube en probeer je een driedimensionaal effect te creëren, terwijl de basis in een epoxywerk een driedimensionaal object is, een plant, die je vormt tot een tweedimensionaal stuk. Daarom verschij-

nen planten en bloemen in een epoxywerk in een vorm die totaal anders is dan een geschilderde versie. In de werken en met deze techniek spreekt de abstractie die dit met zich meebrengt me erg aan. ◀